

JACEK OLĘDZKI

B A D A N I A E T N O G R A F I C Z N E W M O N G O L I I

Na początku lat sześćdziesiątych w warszawskim ośrodku naukowym sformułowany został pierwszy w historii etnografii polskiej program zespołowych wypraw badawczych do pozaeuropejskich stref kulturowych. Miał on być zrealizowany wyłącznie w oparciu o możliwości i środki krajowe w ramach współpracy naukowej między polską a mongolską Akademią Nauk. Autorem tego ambitnego programu był prof. dr W. Dynowski.

Zainteresowania Dalekim Wschodem łączą się ściśle u prof. Dynowskiego z jego biografią. Urodzony w Charbinie, spędził młodość na terenach Mandżurii. Miał możliwość przebywania w Mongolii już na początku lat dwudziestych. Poznał w młodości Kamczatkę, Chiny i Japonię. Znane są Dynowskiemu dobrze rosyjskie i radzieckie środowiska naukowe, a najważniejsze — ich piśmienny dorobek, który w badaniach Dalekiego Wschodu zajmuje w nauce światowej czołową pozycję. Wyrazem zainteresowań uczonego były prowadzone przezeń wykłady na Uniwersytecie Warszawskim, w których wiele uwagi poświęcał kulturze ludów ugrofińskich, tiurskich i syberyjskich. Na takim szerokim tle zainteresowań naukowych zrodziła się decyzja pierwszej podróży do Mongolii w 1963 roku.

Patronat nad tym przedsięwzięciem objął IHKM PAN. Warto dodać, że w tym czasie nie istniał jeszcze jakikolwiek zespół wcześniej stworzony, który mógłby podjąć się realizacji tego odpowiedzialnego przedsięwzięcia. Zespół taki skompletowany został z osób „wypożyczonych” z zakładów archeologii i etnografii IHKM PAN. Do pierwszej ekspedycji rozpoznawczej na tereny Buriacji i Mongolii włączony został Jan Machnik — wówczas magister archeologii — zajmujący się badaniami kultur ludów koczowniczych w epoce neolitu, oraz autor niniejszej notatki — pracownik Zakładu Etnografii Polski w Warszawie.

Trasa pierwszej podróży biegła z Irkucka (rejonu nad Bajkałem) przez Ułan-Ude do Ułan-Bator. Na terenie Mongolii bardziej szczegółową penetracją rozpoznawczą objęty został rejon dawnego Karakorum oraz ajmaków środkowogobijskiego i centralnego. Wynikiem tej pierwszej podróży było przede wszystkim sformułowanie szczegółowych zadań i planów badawczych na następne 5 lat.

W 1964 roku podpisana została w Ułan-Bator umowa o współpracy naukowej między Polską a Mongolską Akademią Nauk. W tymże roku powołany został Zakład Etnografii Powszechniej IHKM PAN w Warszawie, który stał się organizatorem dalszych wypraw. W Zakładzie

tym znalazł zatrudnienie jeden stały pracownik etatowy — mgr socjologii Danuta Markowska.

W 1965 roku D. Markowska oraz L. Godlewski — wówczas magister archeologii — włączeni zostali w skład drugiej ekspedycji naukowej do Mongolii. W 1966 roku do prac zespołu włącza się dr Zofia Sokolewicz, pracownik Katedry Etnografii UW, a w 1967 roku — stypendysta w Zakładzie Etnografii Powszechniej, magister etnografii Sławoj Szynekiewicz. W 1968 r. planowany jest ostatni zespołowy wyjazd do Mongolii. Poświęcony on będzie — podobnie jak dwa poprzednie — wyłącznie badaniom etnograficznym.

W stosunku do pierwszej podróży trasę kolejnych ekspedycji zostały znacznie rozszerzone. Ogółem wszyscy członkowie wypraw przebyli ok. 260 tysięcy kilometrów. Dzięki nowoczesnym środkom lokomocji (samolot, wojskowy samochód terenowy) udało się spenetrować rejon górnego Sajajańskiego i jeziora Chubsuguł, prowadzić badania w okolicach Kobdo, Cecerlegu, Arbajchere, Murenu i Mandal-Gobi. W centralnym ajmaku w somonie Bajan, gdzie znajduje się spółdzielnia pasterska im. Przyjaźni Mongolsko-Polskiej, zorganizowano paromiesięczne badania stacjonarne. Ich wyniki będą podstawą specjalnej monografii poświęconej temu rejonowi Mongolii. Owocem dotychczasowych prac jest przede wszystkim najnowsza praca Witolda Dynowskiego — *Współczesna Mongolia* (Wrocław 1968).

Od czasu wybuchu wojny jest to pierwsza publikacja książkowa tego autora. Wyraża się w niej szczególnie wyraziście rozwój możliwości celów i ambicji badawczych, jaki nastąpił w naszej nauce w ostatnim ćwierćwieczu. Ale jest to zarazem książka manifestująca sukces indywidualny uczonego. W burzliwym okresie kształtowania się myśli humanistycznej, ścierania się różnych kierunków naukowych — autor zajmuje konstruktywną pozycję poznawczą. Udostępnia nieznaną prawie zupełnie dziedzinę wiedzy etnograficznej, stwarzając tym samym podstawę do realizacji zamierzeń naukowych przez szeroką rzeszę etnografów polskich.

W chwili obecnej członkowie ekspedycji złożyli do druku kilkanaście opracowań różnych dziedzin i zagadnień związanych ze współcześnie formującą się kulturą szerokich mas pasterskich Mongolii. Opracowania te mają ambicje rozważań teoretycznych opartych na szczegółowym materiale z systematycznie prowadzonych badań terenowych. Prace ekspedycji ukazywać się będą sukcesywnie w zeszytach Biblioteki Etnografii Polskiej pod tytułem *Studia mongolskie*.

K R O N I K A

za okres VII — IX 1967

Dnia 25 października zmarł doc. mgr Marian Sobieski, muzykolog, folklorysta, wybitny znawca polskiej muzyki ludowej. Już w czasie studiów inwentaryzował zabytki muzyki ludowej Wielkopolski, od

1950 r. jako kierownik Pracowni Badania Polskiej Muzyki Ludowej Instytutu Sztuki PAN podjął kilkunastoletnią akcję gromadzenia materiałów z dziedziny polskiego folkloru muzycznego. Wspólnie z zo-

ną Jadwigą Sobieską opublikował szereg prac etnomuzykologicznych, w tym również kilka artykułów w „Polskiej Sztuce Ludowej”. Był jednym z członków Komitetu Redakcyjnego *Dzieł Wszystkich Oską-*